

FERİT EDGÜ

YARALI
ZAMAN

BİR DOĞU YOLCULUĐUNDAN NOTLAR

ANLATI

Ferit Edgü
YARALI
ZAMAN
BİR DOĞU YOLCULUĐUNDAN NOTLAR

Can Yayınları: 1658
Türk Edebiyatı: 475

© Ferit Edgü, 2007
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2007

1. basım: Eylül 2007
2. basım: Kasım 2007

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Jülide Altıntaş
Sayfa Düzeni: Hayriye Kaymaz
Düzelti: S. Asaf Taneri

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Özal Matbaası

ISBN 978-975-07-0838-1

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
<http://www.canyayinlari.com>
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Ferit Edgü
YARALI
ZAMAN
BİR DOĞU YOLCULUĐUNDAN NOTLAR

ANLATI

CAN YAYINLARI

**FERİT EDGÜ'NÜN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTAPLARI**

BULUŞMALAR / *deneme*

AV / *öykü*

ÇIĞLIK / *öykü*

BİR GEMİDE / *öykü*

DO SESİ / *öykü*

EYLÜLÜN GÖLGESİNDE BİR YAZDI / *roman*

İŞTE DENİZ, MARİA / *öykü*

Ferit Edgü, 1936'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nde başladığı öğrenimini Paris'te sürdürdü. 1976-1990 yılları arasında, kurucusu olduğu Ada Yayınları'nda, çağdaş Türk ve dünya yazarlarının, şairlerinin yapıtlarını yayınladı. Edebiyatın çeşitli alanlarında ürünler verdi. *Bir Gemide* adlı kitabıyla 1979 Sait Faik, *Ders Notları* ile 1979 Türk Dil Kurumu, *Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı* ile 1988 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü aldı. *Hakkâri'de Bir Mevsim* romanından uyarlanan ve Erden Kıral'ın yönettiği film, Berlin 33. Film Festivali'nde, aralarında Gümüş Ayı'nın da olduğu 5 ödül kazandı. Romanları, öyküleri, denemeleri Japonca ve Çince dahil birçok dile çevrildi.

Samih RİFAT'ın anısına

Yaralı gövde, yaralı yurt
Yaralı zaman –
Seferis, Günlük

ÖNDEYİ

Kadın,
Neyin var, diyor.
Hiç, diyor Adam. Hiçbir şeyim.
Buradasın ama, sanki burada değilsin, diyor Kadın.
Yakında gidiyorum, diyor Adam.
Nereye, diye soruyor Kadın.
Doğuya. Dağlara.
Kadın elindeki çubukları bırakıyor.
Bunu bekliyordum, diyor.
Adam susuyor.
Kadın soruyor: Niçin?
Gazete gönderiyor.
Oraya gönderecek senden başkasını bulamadılar mı?
Ben istedim, diyor Adam.
Dünya gözüyle bir kez daha görmek için mi, diye soruyor Kadın.
Gözlerinde acılı bir gülümseme.
Belki.
Dağları özledin, öyle mi?
Belki.
İnsanları da özlemiş olmalısın.
Susuyor Adam.
Birbirlerini öldüren insanları?
Susuyor Adam.
Soruyor Kadın:
Akan kanı durduracağını mı sanıyorsun?
Hayır, diyor Adam.
Öyleyse niçin?

Gitmek için, diyor Adam.

Ama yıllar önce gitmiştin.

O çok önceydi.

Değişen bir şey yok, diyor Kadın.

Göreceğiz.

Ölüleri mi göreceksin? Yoksa onları gömmeye mi gidiyorsun?

Susuyor Adam.

Ben bu yemeği yiyemeyeceğim, diyor Kadın, kalkıyor.

Televizyonu kapa, diyor Adam.

Kadın oturduğu yerden televizyonu kaparken soruyor:

Bir içki ister misin?

Yanıtı beklemeden kalkıyor, bir içki hazırlıyor. Adama kadehi uzatırken: Bu gece son gecemiz mi?

Evet.

Öyleyse, eski günleri analım, diyor Kadın, Konuşalım. Gözün arkada kalsın istemem.

Susuyorlar.

Kadın çoktan dalıp gitmiş.

O göl kıyısındaki kenti anımsıyor musun, diyor birden.

Göl kıyısındaki otel, diyor Adam, uzun yıllar önceydi.

Evet, sen kuzeyden, ben güneyden geliyordum.

Ben kuzeyden gelmiştim, doğru, diyor Adam.

Yemekten sonra, gölü çevreleyen dağlara çıkmıştık.

Anımsıyorum.

Gülüyor Kadın:

Ama o dağlar başka dağlardı.

Unutmadım, diyor Adam.

Nasıl unutursun, diyor Kadın. O ilk çılgılığı attığımda çığdan korkmuştun.

Gülümsüyor Adam.

Susuyorlar. İçkilerini yudumluyorlar. Cigaralarından bir-iki duman çekiyorlar.

Susuyorlar.

Kadın içkisini yenilemek için kalktığında, Bana son bir kez, o göl kıyısındaki ilk gecemizi anlatır mısın, diyor.

Döndüğünde üzerinde ipek bir sabahlık var Kadının. Adamın önünde diz çöküp, ilkin gömleğini çıkarıyor. Sonra ayakkabılarını. Sonra çoraplarını. Sonra pantolonunu. Başını, Adamın bacak arasına gömüyor. Adamın eli Kadının saçını okşuyor. Ve

duyulur duyulmaz bir sesle, uzun bir aradan sonra buluştukları o göl kıyısındaki kentteki ilk gecelerini anlatıyor.

Cümleye dönüşmeyen tek tek sözcüklerle. Sonra susuyor.

Sanırım, başka bir yerdeyim. Sanırım, bir düş görüyorum. Peki, bu üstümdeki kim? Bu saçlar? Bu beni içine çekmeye çalışan derin, karanlık, yapışkan kuyu? Adam bir an gözlerini açıyor. Ve açar açmaz - tavanın kirişleri arasından fırlayan bir dağ geyiği. Sonra bir ikincisi, sonra bir üçüncüsü...

Bir sanrı bu, diye düşünüyor.

Gözünü yummak istemiyor.

Öylece seyrediyor.

Bu kez daha hızlı, birbiri ardı sıra, kaçan, kovalayan, kovalanan dağ geyikleri.

Uzun bir süre dağın doruklarında dolaştıktan sonra, bir anda bir uçuşuma yuvarlandı Adam. Yuvarlanırken de bir çığlık attı. Dağ geyikleri artık bir ormana dönüşmüş olan tavandan akın akın akıp gidiyorlardı.

N'oldun, dedi Kadın.

Görmüyor musun, dedi o.

Kadın gözlerini tavana çevirdi.

Evet, dedi. Görüyorum.

Dağ geyikleri onlar, dedi Adam.

Dağ geyikleri, evet, dedi Kadın.

Karacalar, ceylanlar, yabanıl keçiler... Böyle olacağını biliyordum, dedi.

Bir yanılısama mı bu?

Hayır, değil, dedi Kadın. Ben de gördüğüme göre, değil.

Peki ne bu?

Seni hep birlikte uğurluyoruz, dedi Kadın. Şimdi gözlerini kapa ve ben aç deyinceye kadar açma.

Adam gözlerini kapadı.

Uzun bir zaman geçti. Adam bir düş daha gördü. Ama düş henüz bitmeden, bir ses, Aç gözünü, dedi.

Adam gözlerini açtı: Dağlar.

Kim sana buraya gel dedi? Burası tekin bir yer değildir. Yedi gündür kar yağıyor.

Elbet yağacak.

Kurtlar iniyor.

Elbet inecek.

Gece silâh sesleri.

Elbet duyulacak.

Sen kendine dikkat et. Ne kim vurduya git, ne de kurda kuşa yem ol. Sen bize lâzımsın.

İlk kez biri benimle böyle konuşuyordu.

Tipi. Göz gözü görmüyor.

Gocuğumun içine girip saklandım.

Gözkapaklarım kapanıyordu. Ama uyumamaya çalışıyordum.

Uyursam bir daha uyanamayacağımı biliyordum.

Sen bize lâzımsın.

Ben kime lâzım –

Kim kime lâzım, bu dağ başında, bu soğuk cehennemde?

Başlığımı çıkardım.

Tipi dinmiş. Çevremde beş-altı çocuk. Onlara gülümsemeye çalıştım.

Onlar da bana güldüler.

Nerden gelirsin sen?

Nereye gidersin sen?

Ji vir û pê de rê nîn e.

Qey tu nizanî?

Demli çay vardı. Yufka ekmeği ve otlı peynir.

Şekersiz çaydan bir yudum aldım.

Biri elimden tutup bir eve götürdü.

Sonrası derin, ılık bir karanlık.

Nexêr, tariyeke mîna qeşayê. Reştarî.

Darmadağınık yerleşim bölgelerinden geçiyoruz.
Uzakta, kayaların arasında yitmiş köyler, mezralar, kömleler.
Birbirleriyle hiç ilişkileri yok gibi.
Yollar görülmüyor. Görünenlerse köyleri, mezraları, kömleleri
birbirine bağlamak yerine ayırıyor gibi.
Nerde başladığı, nereye ulaştığı belli olmayan bir patika.
Suya inen bir başka patika. Bir tepeye kıvrılan bir patika.
Sanki bir labirentin yolları. Sonra hiçbir şey. Tek tük ağaç.
Niçin bir arada değiller? Niçin böyle birbirlerinden kopuk
kopuk yaşıyorlar?
Buranın insanı, diyor Vahap, bir arada yaşamayı sevmez.
Dağ başında, suyun berisinde bir ev görürsün. İn gibi bir şey.
Bir ahır sanırsın. Kapısını itip içeri girersin. Erkeğini bekleyen
bir kadın karşılar seni. İçersi alacakaranlıktır.
Kış günleri, isli, dumanlı.
Bir kıyıda, gözünün seçmediği bir bebenin ağlayışını duyarsın.
Karanlıkta bir başka bebe, yerde sürünerek gelir senin ayakla-
rını bulur, sarılır. Küçük ellerin, ayaklarına sarılışında bir
yakarma vardır: Bize dokunma. Bizi bağışla. Biz burda...
Sırtını bir kayaya vermiş bir ağıla bakarak bunları söylüyordu
Vahap, rehberim.
İstersen, duralım ve kapıyı açıp girelim, dedi.
Başımı arkaya çevirdim.
Buna gerek yok. Anlattıklarınla karşılaşmayacak bile olsak,
söylediklerin doğru olmalı. Çünkü böyle şeyler uydurulmaz.
Kaldı ki sanırım, daha korkunç şeyler göreceğiz.
Bir köprüde durduk.
Cipten inip, köprüyü tutan teğmene yaklaştım. Kendimi tanı-
tıktan sonra, köprünün karşı yakasında toplanmış insanları
gösterip sordum:
Onlarla konuşabilir miyim?

Dillerinden anlıyor musunuz?

Hayır, dedim.

Öyleyse nasıl konuşacaksınız, dedi teğmen. Onlar da sizin dilinizi bilmiyor.

Yanımda rehberim var, dedim, cipin arkasında oturan Vahap'ı göstererek.

Teğmen, Vahap'a doğru baktı.

Konuşun, dedi. Ama köprünün bu yakasındakilerle. Karşıdakilerle konuşmak yasaktır.

İncinin top oynadığı ıssız yolda ilerlerken soruyorum rehberime:

Buralarda eşkıya yok mudur?

Yanıtı şoför veriyor:

Korkma beyim, senin eşkıya dediklerin buralara inmez; inse de bizim yolumuzu kesmez.

Vahap ekliyor:

Yükseklerde barınır eşkıya.

Silâhlarımızı almadığımıza iyi etmişiz, diyorum.

Doğru, diyor Vahap.

Şoför,

Buralarda av yoktur ki, alasın silâhını, diyor. Hem av olsa da avlanmak...

Vahap bitiriyor cümleyi:

Tanrı göstermesin!

Akın akın geliyorlar. Dağdan taştan kopmuş, geliyorlar.
Kadın, erkek, çoluk-çocuk. Bir insan seli.
Kiminin dengi omzunda. Kiminin silâhı. Katırına kadını, çocuğunu bindirmiş. Ya da bir yaralıyı. Ölülerini getirmiyorlar, onları gömmüşler.
İki elini yana açıyor yanımdaki yüzbaşı, Buraları bu kadar insanı barındıramaz ki, diyor. Sınırı aç, dediler, açtık. Açmasaydık n'olacaktı ki? Gene geleceklerdi. Başka nereye gidebilirler ki? İnsan seli. Yaklaştıkça acılarını daha iyi görüyoruz.
Mahşer günü bu, diye mırıldanıyorum.
Sen daha mahşeri görmedin, diyor Vahap.
Sanki bizim derdimiz bize yetmiyordu, diyor yüzbaşı.
Aldırma komutan, diyorum. İki dert bir dertten ziyade değildir. Hiçbir şey anlamamış, yüzüme bakıyor yüzbaşı.
Bir cigara yakıyorum. Bir cigara da yüzbaşıya uzatıyorum.
Ne demek istediniz, pek anlamadım, diyor yüzbaşı cigarasını yakarken.
Doğrusu ben de bilmiyorum, diyorum.
Doğrusu ben de, diyor, Vahap.

Bir kampta toplanmışlar.
İzin çıktı. Kampta dolaşıyoruz.
Fotoğrafçı, şaşkın, ordan oraya gidiyor, fotoğraflar çekiyor.
Bir kadın yaklaşıyor yanımıza,
Beni de yaz, diyor bana. Söyle ona benim de fotoğrafımı çeksin.
Adını soruyorum.
Besna, diyor Vahap'a kadın.
Çocuklarımın adını da söyle onlara. Azad, Behrem, Zuhan,
Lokman, Salih, Keve, Melek, Yusuf, Veysel, Ferman...
Çavani, diye soruyorum.
Bunu da nerden öğrendin, diyor Vahap, rehberim.
Onlardan, diyorum.
Azad ile Zuhan buradaymış, öbürlerini bilmiyor, diyor Vahap.
Sonra ekliyor: Bakalım daha neler öğreneceksin bu dağlarda?

İlk karşılaştığım köylüye,
Yolculuk nasıl geçti, diye soruyorum.
Köylü hiçbir şey anlamıyor. Sakalını sıvazlayıp,
Aleykümselâm, diyor.
Rehberime dönüp, Sorsana, diyorum.
Rehberim Vahap, Neyi sorayım, diyor.
Yolculuğu nasıl geçmiş, onu sor, diyorum.
Vahap kendiliğinden,
Nasıl geçsin ki, diyor. Kötü geçmiş. Yolculuk değil, yerlerinden,
yurtlarından kaçışmış.
Ben sana değil, ona sordum, diyorum. Sor bakalım, kaç gün
sürmüş yolculukları.
Vahap yaşlı adama bir şeyler söylüyor.
Yaşlı adam hesaplar gibi yapıyor.
Başını kaldırıp, sınırı oluşturan tepelere bakıyor ve onlara doğ-
ru konuşuyor.
Çevirsene, diyorum rehberime.
Altı ay kadar sürmüş, onu söylüyor, diyor rehberim.
Yaşlı adam tepelere karşı konuşmasını sürdürüyor.
Soruyorum: Ne diyor?
Vahap, Oğullarından biri dağlarda can vermiş, diyor.
Ölüsünü bile görememişler.
Yaşlı adamın sesine şimdi hıçkırıklar karışıyor. Topuğuyla top-
rağı dövüyor. Yerden taşlar alıp, sınıra doğru fırlatıyor.
Vahap, O da soruyor, diyor, niçin hep gençler ölüyor da, biz yaş-
lılar yaşıyoruz, diyor.
Peki, şimdi nereye gideceklerini sor, diyorum.
Vahap yaşlı adama bir şeyler söylüyor.
Nereye git derlerse, oraya gideceklermiş, diyor Vahap.

Adın ne, diye soruyorum, yolun kıyısında tek başına durmuş, karşısındaki tepeye bakan çocuğa.

Maral.

Sen neredensin Maral?

Hiçbir yerden. Ben buralıyım.

Peki ne bekliyorsun burada?

Ağamı.

Nerde ki ağan?

Dağı gösteriyor:

Orda.

Kaç gündür buradasın Maral?

Çok gün oldu.

Ağanın geleceğini ne biliyorsun?

Herkes geliyor, o da gelir.

Gelirse seni köyde bulur. Gel seni köyüne bırakalım.

Başını iki yana sallıyor Maral. Sonra birden, bağırmaya başlıyor:

İşte geliyor, ben demedim mi, işte geliyor.

Çocuğun baktığı yere bakıyoruz.

Yamaçta, gözle görülen hiçbir şey yok.

Nerde ağan Maral, diyorum.

Dağın doruğunu gösteriyor:

İşte orda. Bak, bak aşağıya doğru iniyor.

Vahap'a bakıyorum.

Evet, diyor, ben görüyorum, işte orda, aşağıya doğru iniyor.

Ben size söylemiştim, diyor Maral.

Çocuğun düşü bu, diyor rehberim. Hadi biz gidelim.

Dağlarda yankılanan ses:

Mültecileri Bilbili mevkiindeki top sahasına ... sına...na... teslim... lim... ediniz... Arama sırasında ... sında... da... evlerinde... inde... mülteci... teci... eci... bulunanlar... anlar... lar... hakkında... ında... takibat... ibat... at... yapılacaktır... acak... tır... tır...

Yanımızdaki köylü,

Ne diyor bu, diyor.

Vahap, dağlarda yankılanan sözleri özetliyor.

Sınırı geçen kardeşimi teslim mi edeceğim şimdi, diyor köylü. Daha çorbasını bile içmedi. Benim evim onun evi değil midir ki?

Başını iki yana sallayıp (iki Allah Allah çekip) uzaklaşıyor yanımızdan.

FERİT EDGÜ

YARALI ZAMAN

ANLATI

Burda bizi yargılarlar mı, diyor aralarından biri.

Burda sizi neden yargılasınlar, diyorum.

Sınırı geçtik, diye.

Sınırı daha önce de geçmiyor muydunuz, diyorum.

O zamanlar bambaşkaydı, diyor öbürü.

Kimse yargılamaz sizi. Burda kendi yurdunuzdasınız, diyorum.

Ne dedin, diyor Vahap.

Korkmamaları gerektiğini söyle onlara, diyorum.

Bu dağlarda korkmadan yaşanır mı Beyim, diyor Vahap.

Doğrusun, Vahap, diyorum. Ama korkarak da yaşanmaz.

Karşımdaki iki dağlı, konuşmamızı anlarmış gibi gülüyorlar birlikte...

Ferit Edgü, ilk kez 1977'de yayınlanan *O [Hakkâri'de Bir Mevsim]* adlı romanında, Türkiye'nin Doğu'suna, sarp dağlarına, umarsız insanlarına bir ağıt yakmıştı. Melih Cevdet Anday'ın "gerçeğin inanılmaz bir düşe dönüştüğü, şaşırtıcı bir öykü" diye nitelediği *O*'dan tam otuz yıl sonra, Edgü *Yaralı Zaman*'la yeniden Doğu'ya dönüyor. Bu kez, hiç de düşsel olmayan Hakkâri'de bir yolculuğa çıkıyor.

KAPAK RESMİ: PABLO PICASSO

ISBN 978-975-07-0838-1

9 789750 708381

<http://www.canyayinlari.com>